

MUZEUM ČESKÉHO RÁJE V TURNOVĚ – PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE LIBERECKÉHO KRAJE

KONCEPCE ORGANIZACE

Popis stávající situace a vize dalšího rozvoje

Základní vizí navrhované Koncepce rozvoje Muzea Českého ráje v Turnově je být otevřenou institucí všem vrstvám společnosti, institucí pěstující vědu na nejvyšší úrovni, ale zároveň institucí, která dokáže výsledky své práce srozumitelně prezentovat široké veřejnosti, šířit osvětu, vzdělání a kulturu na té nejlepší úrovni. Instituce by měla být v regionu přirozenou muzejní autoritou v oblasti oborů v muzeu zastoupených, vědeckovýzkumné i vzdělávací činnosti. Muzeum Českého ráje významně podílí na shromažďování, uchovávání a ochraně movitého kulturního dědictví Libereckého kraje. Poskytuje veřejné služby občanům, jimiž jsou hlavně programy a výstavy čerpající z muzejních sbírek, výzkumné úkoly a jejich výstupy, prezentované v odborných publikacích. Přispívá tak nepřímou, ale přitom velmi významně, ke zprostředkování obrazu přírody a dějin společnosti. Výsledky práce MČR nejsou určeny jen těm, kteří muzea pravidelně navštěvují. Movité kulturní dědictví, které muzeum Českého ráje spravuje, je významnou součástí materiálního i duchovního bohatství Libereckého kraje. Muzeum Českého ráje v Turnově má kvalitně vedenou sbírku, ve stavu, kdy je možné ji přitažlivým způsobem prezentovat. Kromě základního poslání instituce shromažďující, ochraňující a prezentující hmotné doklady činnosti přírody a člověka, vyvíjí MČR celou řadu dalších vědeckých a kulturních aktivit, jimiž výrazně přispívá k obohacení kulturního života města a Českého ráje, často však překračuje hranice regionu i státu.

Silné a slabé stránky rozvoje organizace

Muzeum Českého ráje za posledních dvacet let prošlo velkými změnami. Proces proměny muzea na instituci specializovanou na drahé kameny a šperkařství byl dovršen v průběhu 80. let a počátkem 90. let, kdy se podařilo vytvořit organizační strukturu a významně posílit tým fundovaných odborných pracovníků pokrývajících obory relevantní pro takovou specializaci. V současné době v organizaci pracuje 8 vysokoškolsky graduovaných specialistů na geologii a mineralogii, dějiny umění, prehistorii, historii a etnografii. Navenek se tato proměna projevila nejzřetelněji ve veřejně přístupných expozicích, edukačních programech, výzkumné činnosti, výstavních projektech a publikační činnosti.

MČR Turnov má zajištění své činnosti adekvátní prostorové zázemí. Spravuje celkem 6 budov s cca 1 600 m² výstavních ploch, depozitářů a pracovním zázemím pro zaměstnance s odpovídajícím technickým vybavením. Vedle toho provozuje pronajatý objekt - národní kulturní památku Dlaskův statek v Dolánkách. Objekty ve správě MČR Turnov prošly za posledních 15 let zásadní rekonstrukcí. Stavební práce proběhly v několika etapách v letech 1995 – 2015. V současné době jsou dokončeny rekonstrukce všech stávajících objektů vyjma budovy galerie muzea.

Sbírkové fondy MČR jsou uloženy v depozitáři MČR Turnov, na Dlaskově statku v Dolánkách, v pronajatém objektu na Koňském trhu v Turnově (zemědělské náradí) a v centrálním depozitáři v Jablonci nad Nisou. Stálé expozice mají bezbariérový přístup a jsou vybaveny monitorovacím a zabezpečovacím systémem.

Finanční prostředky MČR získává z veřejných rozpočtů, v posledních 10 letech průměrně 80% celkových potřeb získává od zřizovatele. Významný podíl na zajištění činnosti muzea tvoří grantové zdroje. K realizaci řady aktivit však muzeu chybí trvalý soulad mezi příjmy a výdaji. Příspěvek zřizovatele nepokrývá náklady na akvizice sbírkových předmětů, restaurování sbírkových předmětů, vydávání katalogů výstav, renovaci zastaralých expozic. Finanční prostředky získané vlastní činností (ze vstupného, z prodeje publikací a suvenýrů, z grantových programů, z výzkumné činnosti a dalších placených služeb a od sponzorů – jejich výše je v poměru k příspěvku zřizovatele jednou z nejvyšších u českých muzeí) vkládá organizace především do údržby památkových objektů, které má ve správě.

Strategie rozvoje organizace

Prioritním úkolem organizace v rámci strategického rozvoje je zřízení nové expozice Horolezectví v Českém ráji. Ta by měla logicky zaplnit mezeru, která je v posledních letech stále evidentnější. Jak z řad odborné, tak i laické veřejnosti se stále naléhavěji ozývají hlasy po jejím zřízení. Bereme-li v úvahu snahu muzea prezentovat především ty části lidské činnosti úzce spojené s regionem Českého ráje, jakými jsou například těžba a zpracování drahých kamenů, zachování a oživení tradic lidové kultury a nové objevy v oblasti archeologie, nemůžeme zapomenout ani na zdejší významné sportovní odvětví. Nová expozice si klade za cíl představit

horolezectví v regionu ve všech jeho aspektech (přiblížit místním i zahraničním návštěvníkům významné pískovcové skalní město, místní historii, vybavení, osobnosti). Nová expozice by měla obsahovat dostatečný prostor pro prezentaci velkoplošné malby, pro stálou expozici horolezectví, ale i dalších dočasných výstav a přednáškový sál. Nově vzniklé moderní prostory by měly respektovat potřeby muzea a logicky využívat veškeré plochy parteru areálu a jejich návazností s okolím - hlavní budovou muzea, depozitářem a budovou kamenářského domu. Realizace nové stálé expozice Horolezectví v Českém ráji je připravena v současné době po stránce obsahové, projektové dokumentace a stavebního povolení.

Bezprostředním cílem II. pololetí roku 2015 je příprava a podání žádosti o dotaci na projekt v dotačním Programu na podporu přeshraniční spolupráce mezi Českou republikou a Svobodným státem Sasko (Ziel3 – Cíl3); oblast podpory: Podpora cestovního ruchu. V souvislosti s plánovanou expozicí Horolezectví je pro organizaci důležité zapojit do provozu nové stálé expozice bezprostředně sousedící objekt čp. 72, který celkově uzavírá areál MČR Turnov. V objektu, jehož zakoupení pro MČR Turnov řeší v současné době zřizovatel, by měl vzniknout přednáškový sál, výstavní síň Viléma Heckela, badatelna, provozní dílny a sklad materiálu. Ostatní prostory budou pronajaty. Příjem z pronájmu organizace zapojí do rozpočtu tak, aby pokryly náklady spojené s provozem nového objektu.

Další záměry expoziční, prezentační

Stálé expozice Muzea Českého ráje v Turnově vznikaly postupně od roku 1982. Na jejich nejstarších částech (etnografie, historie a kamenářství) je již patrná zastaralost ve způsobu instalace, použitých materiálech a technologiích (hlavně osvětlení) stejně jako fyzická opotřebenost, protože MČR je díky poloze v Českém ráji dlouhodobě nejnavštěvovanějším muzeem zřizovaným Libereckým krajem. Později otevřená expozice mineralogie (2000) a zvláště Klenotnice (2010) tak značně kontrastují se starší částí, kterou je potřebné modernizovat a současně obsahově aktualizovat. Výzkumy muzea v posledních 15 letech na poli historie, lidové kultury, archeologie, zpracování drahých kamenů a šperkařství, přinesly nové poznatky, sbírkové fondy se rozšířily o řadu výjimečných exponátů, jiné, dříve předměty nevystavované, byly restaurovány. To vše si žádá jen jedno, aby se návštěvník mohl s těmito výsledky seznámit.

Dlouhodobým záměrem je realizace specializované nové stálé expozice „Kámen ve službách civilizace“ v 1. a 2. podlaží hlavní budovy. Osnovou expozice je průběžná časová linka obrazových koláží ilustrujících proměny krajiny a osídlení širšího regionu. Zaznamenávala by současně to, jak se do něj promítly události národního či evropského významu (např. válečné konflikty) i rozvoj vědy a techniky (např. sklářství, rozvoj železnice). Tuto plošnou koláž doplní atraktivními 3D exponáty (archeologický materiál, lidová kroj, renesanční kamna, barokní oltář). Na časovou linku pak budou navázány jednotlivé kulturněhistorické fenomény, např. již zmíněná těžba a zpracování metabazitu, broušení drahých kamenů a zlatnictví, skelná kompozice, turnovská odborná škola, granátový šperk, ad. Na přípravě této expozice pracují všichni odborní pracovníci muzea, jedná se o mezioborový projekt, který by měl dané téma představit v nejširším záběru.

Výchovně vzdělávací úloha organizace

MČR Turnov je institucí, která vzhledem k potenciálu své sbírky má mimořádné možnosti edukativní, zejména ve vztahu k dětem a mládeži, ale také v systému celoživotního vzdělávání občanů. Aby byly tyto možnosti optimálně využity, je nezbytné zejména připravit zřetelnější edukativní využití stálých expozic muzea prostřednictvím pracovních listů, zaměřit se na děti a mládež jako cílové skupiny krátkodobých výstav, cíleně informovat školy zaměřením webových stránek muzea, vytvářet nabídku doprovodných programů k výstavám (přednášky, dílny, animační programy, apod.), zvýšit informovanost učitelů o využití sbírek ve výuce daného předmětu prostřednictvím intenzivní komunikace s pedagogickým prostředím. Protože návštěva muzea představuje v neposlední řadě také využití volného času občanů, je nezbytné přijmout taková opatření, aby návštěva byla pro občany nejen užitečná, ale i příjemná, a proto je třeba zejména připravovat doprovodné dětské programy k projektům muzea, podporovat dosavadní úspěšné programy práce s dětmi (animační programy a výtvarné díly na Kamenářském domě), cíleně informovat rodiny s dětmi zaměřením webových stránek muzea, připravovat muzejní programy „na míru“ pro objednané návštěvníky, zajistit kvalitní doprovodné služby pro návštěvníky.

Vědecko-výzkumná činnost

Vedle svého klasického muzejního poslání je MČR Turnov v rozsahu svých sbírkových fondů též významnou vědeckou institucí. Vědeckovýzkumná činnost muzea je zaměřena především na zachování a rozvíjení identity Českého ráje a Pojizeří, jeho historii, etnografii, umění, přírodovědu a vlastivědu. Soustavné vědecké bádání v

regionu patří ke stěžejním činnostem organizace vzhledem k zachycení identity a vývoje zkoumaného území. Vědeckovýzkumná činnost je prováděna v návaznosti na odborné zaměření jednotlivých pracovníků muzea.

Výzkumná činnost v oborech v muzeu zastoupených

Archeologie - vedle výkonu archeologické památkové péče v regionu, která tvoří 70 – 80% objemu činnosti archeologického oddělení, pokračovat v řešení projektů nadregionálního významu (výzkum těžebních a zpracovatelských areálů z mladší doby kamenné v Jizerských horách, které zásobovaly kamennými nástroji soudobou Evropu nebo využívání skalních dutin v oblasti Českého ráje). Na těchto projektech bude nadále spolupracovat s archeology z hradecké a plzeňské univerzity. Výstupy projektů prezentovat formou publikací i výstav.

Etnologie - vedle zajištění činnosti Regionálního pracoviště pro naplňování Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu se MČR zaměřit se na terénní a pramenný výzkum tradiční lidové kultury, navazující na program Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu – etnokartografické zpracování výskytu žijících identifikovaných projevů tradiční lidové kultury na území libereckého kraje a na vytvoření informační databáze. Součástí výzkumné činnosti digitalizovat pramenný materiál.

Geologie a mineralogie- v oblasti geologie, petrografie, paleontologie a mineralogie v rámci terénního průběžně dokumentovat jednotlivé lokality na území Geoparku Český ráj a pořizovat srovnávací materiál ze světových lokalit. Pro sbírkový fond broušené kameny pořizovat vhodný materiál, verifikovat jej pomocí nedestruktivních výzkumných metod a zhotovovat výbrusy. V rámci výzkumů pokračovat ve spolupráci s našimi a zahraničními pracovišti. Moderními analytickými metodami studovat jednotlivé vzorky. Pro uložení muzejních vzorků vytvářet odpovídající zázemí. Výstupy výzkumů jsou zveřejňovány formou odborných i populárních článků workshopů a výstav.

Historie a knihovna - vědeckovýzkumnou činnost v oddělení historických sbírek a knihovny soustředit dvěma směry. V první řadě na mapování historie, stavebního vývoje a významných osobností města a širšího regionu, aktivní sběr materiálu i informací. Výsledky jednak posílí sbírkový fond muzea, ale formou přednáškové, vzdělávací a publikační činnosti se s nimi seznámí veřejnost. (Příklad témat: Dějiny města, stavební vývoj města, Kamenářství a obchodní styk turnovských kamenářů se zahraničím, významné osobnosti regionu: např. Josef Pekař, Jan Patočka, Jiří Šolc, Josef V. Scheybal, horolezectví). V druhé řadě soustředit vědeckovýzkumnou činnost na práci s rozsáhlými sbírkovými fondy. Jejich součástí je řada významných celků nadregionálního významu. Zpracování každého z nich bývá spojeno s výchovně vzdělávací prezentací veřejnosti (široké i odborné). (Příklad témat: Staré tisky a jejich kompletní katalogizace a dokumentační digitalizace, kramářské tisky – katalogizace a příprava katalogu, rukopisy – digitalizace a přepis). Součástí vědeckovýzkumné práce oddělení bude publikační činnost související s výše zmíněnými tématy.

Historie umění- výzkumnou činnost oboru historie umění se zaměřit na dějiny turnovského kamenářství a sklářství, např.: Odborná šperkařská škola (SUPŠ) a její nejvýraznější osobnosti: Mašek, Karč, Kulhánek, Durych, Tuček, Juna, Bezemek aj., dále na výzkum a dokumentaci současného šperku, dokumentace regionální šperkařské tvorby. Výstupy výzkumů zveřejňovat formou odborných i populárních článků workshopů a výstav. V oblasti regionálního výtvarného umění je nutný výzkum vlastního fondu a jeho evidence, příprava k restaurování nejvýznamnějších děl, publikace současné regionální tvorby

Materiální zabezpečení výzkumné činnosti

V organizaci dlouhodobě přetrvávají problémy související s nedostatečnou kapacitou pracovníků, zajišťujících činnost Regionálního pracoviště pro naplňování Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu. Trvale poddimenzován je i přes snahu o restrukturalizaci počet odborných pracovníků zajišťujících záchranné archeologické výzkumy. Pro optimální správu sbírek a zajištění činnosti Regionálního pracoviště pro naplňování Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu je třeba navýšit stav pracovníků o dva pracovníky (etnologa a archeologa. Pro zajištění péče o digitalizované sbírky je nutné pořídit úložiště, kvalitní zálohovací systém a technické vybavení.

Způsob zajištění realizace plánovaných aktivit

Preferovaným modelem vedení kolektivu pracovníků, je vedení kolektivu založené na principech. Při tomto přístupu vstupují do hry poctivost, laskavost, výkonnost a zejména efektivnost. Důležitá je informovanost celého kolektivu o plánovaných projektech, bez rozdílu, jakou zastávají v organizaci pracovní pozici. Ředitel by měl uvědomit, že lidé musí znát také smysl toho, co dělají. Díky tomu, že lidé znají skutečný význam a smysl cílů, dochází ke zjednodušení a zefektivnění při jejich dosahování. Při tomto způsobu vedení dochází k pozitivní

synergii - tvůrčí spolupráci, prostřednictvím které dochází výjimečným výsledkům celé organizace, týmu či společnosti.

Možné finanční zdroje

Finanční zdroje, z nichž by bylo možné pokrýt rozvoj a záměry instituce:

Vlastní rozpočet organizací – příspěvek od zřizovatele, soukromý či neziskový sektor – sponzorské dary či granty nadací (Nadace Preciosa, ČEZ ad.), Národní zdroje: Ministerstvo kultury ČR, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Strukturální fondy EU v programovacím období 2015 – 2020, Operační program výzkum, vývoj a vzdělávání, Program přeshraniční spolupráce – Cíl 3